

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
КАТЕДРА СТРАТЕРШКИХ И ОДБРАМБЕНИХ СТУДИЈА

**Жандармерија између војске и полиције (компаративна
студија:Француска- Србија)**

- ДИПЛОМСКИ РАД -

Ментор:
Др. Зоран Јефтић
Ванредни професор

Студент:
Марко Јеремић
184/18

Београд, 2022.

САДРЖАЈ

1. Увод.....	4
2. Појам Жандармерије	5
3. Жандармерија у Србији.....	7
3.1 Организација жандармерије у РС.....	11
3.2 Надлежности жандармерије у РС	13
3.3 Жандармерија у рату и приликом других претњи безбедности у РС.....	14
4. Жандармерија у Француској.....	16
4.1 Организација жандармерије у Француској	17
4.2 Надлежности жандармерије у Француској.....	22
4.3 Жандармерија у рату и приликом других претњи безбедности у Француској....	24
5. Сличности и разлике између жандармерије у Србији и жандармерије у Француској	26
6. Закључак.....	28
7. Литература.....	31

1. Увод

Одржавање јавног реда и мира представља једну од основних вредности модерног друштва. За ову делатност данас је задужена полиција која пружа подршку владавини права и задужена је да спроводи и штити Уставом прописана људска права и слободе. Са друге стране за разлику од заштите „унутрашњег мира“ које се налази у надлежности полиције, за послове који могу да оштете или наруше територијални интегритет и суверенитет једне државе надлежна је војска, која поседује другачију опрему и наоружање за разлику од полиције, у складу са њиховим потребама.

У 21. веку спектар безбедносних претњи по једну државу се значајно проширио, почевши од терористичких претњи које су након 11. септембра 2001. године постале саставни део стратегија националне безбедности свих држава у свету. Сепаратистичке тежње, оружане побуне, екстремистичке групе (етнички и верски екстремизам) такође представљају озбиљне претње по националну безбедност многих држава.

У складу са тим државама је потребна посебна такорећи „хибридна“ јединица које ће бити способна да реагује у случају настајања криза које су споменуте у пасусу изнад. Посебне обуке, опрема и наоружања чине овакве јединице специјалним. У случају Србије и Француске које ће бити обрађене у овом раду ту јединицу представља Жандармерија. У раду ћемо настојати да одговоримо на питања која се тичу надлежности, организације и других елемената везаних за функционисање Жандармерије. Које су сличности а које разлике између жандармерија у Француској и Србији намеће се као централно истраживачко питање, а такође важна питања на која ћемо дати одговор тичу се реаговања жандармерије у случају рата и приликом других претњи безбедности, која су у складу са тренутним дешавањима у свету.

2. Појам Жандармерије

Жандармерија (франц. *gendarmarie*, од фр. *gens d'armes*) порекло вуче од „*Gendarmerie nationale*“ основане у Француској 1791. године као дела оружаних снага за одржавање поретка, јавног реда и борбу против криминала. Ова организација Жандармерије груписана је првобитно у 28 дивизија, од којих је за свака 3 департмана био задужен по један пуковник. Током 19. и 20. века настављена је ова врста територијалне поделе јединица . Жандармерија је у то време представљала националну жандармерију која је на кратко била укинута за време републиканаца, али се доласком Наполеона Бонапарте на власт она опет успоставља са главним задатком да надзире мир и ред у оквиру државе. 1804. године успостављен је генерални инспектор и генералштаб Жандармерије. Жандармерија у Француској је учествовала у неколико битака од којих су најзначајније битке код Хондшута и Севастопоља (Браковић & Радовић, 2011).

Француски модел жандармерије преузео је и остатак модерне Европе тога доба, након 1810. Године формира се жандармерија у неколицини немачких држава, Холандији, Сардинији, Пруској и Шпанији. Јединице жандармерије у овим државама носиле су различита имена, али су њихови задаци и формација организоване према Француској жандармерији (Браковић & Радовић, 2011, стр 3).

Француски модел није следила само једна држава у 19. веку, Енглеска је своју врсту жандармерије имала већ неколико векова уназад. Констаблери (*Constable*) су представљали огранак јавне безбедности, који нису представљали сталну формацију, већ су били бирани на период од годину дана од стране својих општинских власти. У обавези за служење у овој служби били су предодређени сви грађани сем војника, лекара, свештеника и адвоката. Једна занимљива чињеница која је у Енглеској представљала праксу и у осталим областима јесте могућност да имућни и добростојећи грађани да нађу

своје заменике који ће бити у служби уместо њих. Једина обавеза имућног грађанства била је да се брину о својим заменицима у току службе (Браковић & Радовић, 2011, стр 4).

У Аустрији је 1815. године, по преузимању Краљевине Ломбардије од француске жандармеријске јединице, створена прва оружана и војнички устројена служба за вршење послова јавне безбедности. Седиште прве аустријске жандармерије налазило се у Милану, а бројала је 37 официра и 1012 жандарма (Војна енциклопедија, 1975, стр 729). Први закон о жандармерији Аустрија је донела 1850. године, и у њему доноси одлуку о формирању 16 жандармеријских јединица, а једна од тих јединица (девета) вршила је своје послове на територији данашње Републике Србије, тачније у Банату и Бачкој (Браковић & Радовић, 2011, стр 4).

3. Жандармерија у Србији

Као и у осталим деловима Европе, током 19. века, тачније у његовој другој половини у Србији је формирана жандармеријска чета, чији је основни задатак био обезбеђивање јавног реда и мира. Током њене дуге историје, жандармерија је имала своје прекиде у постојању, пролазила је кроз разне реформе, имала је своје задатке у многим историјски важним догађајима за државу Србију. Свој дуг пут ова јединица крунисала је последњих деценија када је постала самостална полицијска јединица која обавља широк спектар послова из јавне безбедности.

За време устанка 1804. године полицијска власт у тадашњој Србији која је била под турском влашћу, поверена је војводама и оборкнезовима. Извршни службеници који су били потчињени обор- кнезовима били су „Бећари“ и „Голаћи“, а касније су ту њихову извршну улогу преузели пандури. Редовна полиција у Београду је успостављена 1807. године, а њу су чинили полицајмајстор (управник градске полиције), полицај-квартал-мајстори (управници квартова), ликтори који су представљали помоћнике у оквиру различитих ресора и писари који су били задужени за очување реда и мира у граду (Браковић & Радовић, 2011., стр 7).

На скупштини устаничких старешина 1811. године, Правитељствујушчи Совјет Србски подељен је на шест министарстава, а за првог министра унутрашњих дела постављен је Јаков Ненадовић. Након ове одлуке Совјета, Србија по први пут у историји успоставља полицијску власт. Полицијска власт је била задужена за одржавање реда, мира и поретка, сви односи у оквиру државе морали су да имају потпору и подршку полицијске, тачније управне власти (Браковић & Радовић, 2011., стр 7).

Полиција у главном граду Београду, формирана је Устроением управителства вароши Београда 18. фебруара 1860. године. Посебан орган под називом Управитељство вароши Београда обављао је полицијске послове на територији

Београда, а Устроение представљају документ у коме се први пут предвиђа формирање жандармерије у Србији. Пропис о униформи Жандармерији донет је 11. јануара 1861. године и у наставку постојања кнежевине Србије обављали су разне послове који су такође били прописани у Устроениу у оквиру његове треће главе. Установљено је да Београдска жандармерија броји 120 људи, међу којима и 15 коњаника (Браковић & Радовић, 2011).

Један од најзначајнијих догађаја за Жандармерију у време Кнежевине Србије одиграо се у јуну код Чукур чесме када је шегрт Саво дошао на чесму да наточи воду за себе и газду из оближњег дућана, али је упао у конфликт са турским војницима који се на крају завршио кобно по њега. Српски жандарми дошли су да ухапсе турске војнике који су починили злочин, али с обзиром да они нису хтели да се предају без борбе из овог хапшења проистекао је сукоб који је трајао целу ноћ и који је резултирао да се цео српски народ на челу са Жандармеријом пробије до Варош капије коју су заузели касније. Жандармерија се у овом догађају показала изврсно и показала да је стала у одбрану државних и националних интереса (Браковић & Радовић, 2011).

У доба Краљевине Србије за време владавине краља Милана I Обреновића донесен је Закон о жандармерији 11. јула 1884. године који је представљао први свеобухватни правни акт којим је регулисана организација, надлежности и сва остала битна питања која се тичу рада ове службе. Овим законом формирана је државна полицијска жандармерија, која ће поседовати засебну команду и биће прикључена полицијској власти (Браковић & Радовић, 2011).

Овај закон донео је низ промена у структури и саставу Жандармерије, она сада бива подељена на пешадијску и коњичку, док су њено људство чинили официри, подофицири и редови. Бројно стање се због много више средстава која су се издвајала из буџета повећало у доста великом броју у односу на период пре 20ак година. Број жандарма 1884. године износио је 1207, од којих је

у Београду било њих 384, док је остатак покривао остатак територије тадашње краљевине (Браковић & Радовић, 2011).

Променом на престолу и доласком краља Александра Обреновића, долази и до промена у Жандармерији, наиме прво је донета Привремена жандармеријска уредба о одредима из 1894. Овом уредбом уведени су окружни одреди жандармерије. Касније током 1896. године формирана је погранична жандармерија и њен штаб премештен је из Београда у Ниш.

Уредба о задатку, попуњавању, формацији, снабдевању, дужностима и настави окружне жандармерије верификована је 1899. године, и од тада је окружна жандармерија била део полицијске жандармерије и налазила се под њеном командом (Браковић & Радовић, 2011).

Након Мајског преврата, односно свргавања династије Обреновић са власти, дошло је до одређених промена у држави и целокупном друштву. Промене у полицији и самим тим у жандармерији започете су доношењем Закона о јавној безбедности 31. јануара 1905. године. Овај закон садржао је четири дела и имао је 15 чланова. У то време када је на престо дошао Краљ Петар I Карађорђевић главни органи који су били задужени за одржавање јавне безбедности биле су полицијске и општинске власти. „Органи преко којих су ове дужности обављане били су:

- Државна жандармерија (постојала је још од 1884. године када је донесен Закон о жандармерији за време Краља Милана)
- Окружна жандармерија (такође уврштена у састав жандармерије исте године када и државна)
- Државни служитељи (пандури)
- Општински стражари“ (Радовић и Браковић, 2011., стр 32).

Занимљиву новину почетком 20. века која се тиче развоја Жандармерије представља оснивање „Жандарске школе“ 1909. године где су се жандари

детаљно упознавали са својим полицијским дужностима кроз велики број курсева и обука које су одржане.

Жандармерија је активно учествовала у оба балканска рата, такође и у Првом светском рату, где су уз велики број добровољаца били на првој линији фронта у одбрани Београда где су заједно са својим командантом мајором Драгутином Гавриловићем кренули у свој последњи јуриш који их је одвео у вечну славу, а коме је претходио сада већ чувени и надалеко познати говор мајора Драгутина Гавриловића (Браковић & Радовић, 2011).

Између два светска рата Жандармерија је пролазила кроз низ промена као и у претходним периодима. Први документ донет за време владавине краља Александра Карађорђевића била је Уредба о формацији, опреми, надлежности, дужностима и настави жандармерије из 1919. године. У оквиру ове уредбе установљено је да команда жандармерије треба да буде највиша жандармеријска команда у држави, командант жандармерије да буде директно подчињен војном министру и министру унутрашњих дела. Жандармеријске бригаде, њих шест биле су распоређене у највећим градовима тадашње Југославије (Београд, Скопље, Сарајево, Загреб, Љубљана и Сплит), њима су били потчињени батаљони, а испод њих су се налазиле жандармеријске чете, жандармеријски водови и сталне жандармеријске станице (Браковић & Радовић, 2011).

Важније документе из овог периода представљали су Закони о жандармерији из 1922. и 1930. године који су проширили задатке и организацију Жандармерије. У доба СФРЈ жандармерија није постојала у оквиру тадашње милиције, што је био и логично када погледамо тадашњи концепт и послове које је полиција обављала. У циљу приближавања Европској унији и због повећања терористичких активности на југу Србије почетком 2000-их година долази до реорганизације у полицији, и до поновног увођења Жандармерије

као високопрофилне јединице у оквиру Дирекције полиције(Радовић & Браковић, 2011, стр 74).

Први командант Жандармерије био је Горан Радосављевић Гури пуковник полиције који се и пре оснивања Жандармерије налазио на југу Србије и Косову и Метохији у борбама са албанским екстремистима. Данас се на челу Жандармерије налази пуковник полиције Дејан Луковић, који је до 2018. године био на месту команданта одреда Жандармерије у Краљеву.

3.1 Организација жандармерије у РС

Жандармерија представља засебну организациону јединицу у оквиру Дирекције полиције. Њена организациона подела према различитим факторима биће представљена у даљем тексту.

„Дирекција полиције на територији Републике:

- 1) Прати и анализира стање безбедности, а нарочито појаве које погодују настајању и развоју криминалитета;
- 2) Усклађује, усмерава и контролише рад подручних полицијских управа;
- 3) Непосредно учествује у обављању одређених сложенијих послова из делокруга подручних полицијских управа;
- 4) Обезбеђује спровођење међународних уговора о полицијској сарадњи и других међународних аката за које је надлежна;
- 5) Организује и спроводи криминалистичка вештачења;
- 6) Ствара потребне услове за одржавање и подизање оспособљености и спремности полиције за деловање у ванредним условима;
- 7) У полицијским пословима доприноси безбедносно-полицијској и наставно-научној активности“ (Закон о полицији, 2005, члан 21, став 1).

У оквиру уредбе о специјалној и посебним јединицама полиције, Жандармерија самостално или у сарадњи са другим јединицама Министарства

унутрашњих послова, по наређењу директора полиције, планира, организује и извршава послове и задатке у условима када постоји непосредна опасност од настанка кризне ситуације. (Уредба о специјалној и посебним јединицама полиције, 2018., члан 19).

Анализом различитих облика угрожавања, донета је одлука да се јединица Жандармерије организује према територијалном критеријуму, са тим да би се у већим градовима који представљају стратегијски важне тачке распоређени оперативно самостални елементи ове јединице. „Унутрашња организација и формација Жандармерије више пута се мењала од њеног формирања. Тренутно Жандармерија се састоји од:

- Команде Жандармерије (седиште у Београду),
- Ронилачке јединице (седиште у Београду), у свом саставу има ронилачки и наутички вод,
- четири одреда Жандармерије: у Београду, Новом Саду, Нишу и Краљеву“ (МУП, 2020.)

„Одред Жандармерије у свом саставу има:

- Команду Одреда,
- Специјалистичку јединицу (команда јединице, четири противтеротистичка тима, један извиђачки тим, снајперски тим, тим водича службених паса и тим за минско експлозивна средства),
- четири јединице опште намене (команда јединице, три вода опште намене и вод за ватрену подршку),
- Јединицу специјалних возила (команда јединице, два вода специјалних возила),
- Одред у Београду има Јединицу, а остали одреди по један вод за обезбеђење објеката“ (МУП, 2020).

Са друге стране, специјалистичке јединице Жандармерије посебно су обучене и опремљене за извршавање најсложенијих наменских послова и задатака примарно на копну, попут реализације високоризичних хапшења, решавања талачких ситуација упадима у објекте свих врста и слично. Такође, предвиђено је и да јединице Жандармерије, по потреби на терену, могу пружати асистенције другим организационим елементима јединице, односно другим организационим јединицама Министарства унутрашњих послова и/или Министарства одбране Републике Србије (Павловић, 2017).

У складу са одредбама новог Закона о полицији Жандармерија се ангажује на основу наредбе команданта јединице (или заменика), уз претходно одобрење директора полиције (или заменика) (Закон о полицији, 2016, члан 23, став 4.5. и 6.) .

3.2 Надлежности жандармерије у РС

„Жандармерија због своје независне функције у оквиру Дирекције Полиције поседује широк спектар надлежности и задатака које обавља:

- сузбијање тероризма;
- лишавање слободе чланова организованих и других опасних криминалних група и појединаца у сарадњи са другим организационим јединицама МУП-а;
- успостављање јавног реда нарушеног у већем обиму;
- сузбијање побуна у институцијама за извршење кривичних санкција;
- обезбеђење објеката и личности;
- пружање помоћи у ванредним ситуацијама – спасилачка служба;
- пружање помоћи код несрећа на води и копну;
- ронилачке и наутичке активности;
- пружање помоћи другим државним органима;

- ангажовање у иностранству (у мисијама УН);
- обука припадника структура безбедности“ (МУП, 2020.).

3.3 Жандармерија у рату и приликом других претњи безбедности у РС

Жандармерија у случају ратног или ванредног стања делује у складу са прописима који се налазе у Закону о полицији, с обзиром на њихову припадност Министарству унутрашњих послова. „Министарство, у складу са својим делокругом утврђеним законом, као и у складу са прописима из области одбране, врши припреме за деловање за време ванредног или ратног стања. За време ванредног или ратног стања Министарство задатке из свог делокруга извршава тако што насталим променама прилагођава своју организацију, облике и методе рада у складу са законом и актима донетим ради отклањања ванредног, односно ратног стања. Употребу материјално-техничких средстава, инфраструктуре, земљишта и објеката Министарства за време ванредног или ратног стања планира Министарство“ (Закон о полицији 2016, члан 13).

Жандармерија у случају терористичких напада, пре свега учествује у фази превенције терористичког напада, затим у фази приправности и у фази санирања последица терористичког акта уколико до њега дође. Борбене активности које спадају под домен Жандармерије и осталих јединица полиције и војске су: разоружавање наоружаних терориста, ослобађање талаца и решавање талачке кризе, напади на центре за обуку и упориште побуњеника, оружане полицијске акције великих размера против већих и добро организованих терористичких група. У борбене активности могу се сврстати и акције узвраћања силом када је реч о међународном тероризму, као одговор на терористичке акције које долазе са територије других држава (напади авијацијом и специјалним снагама на објекте и упоришта терориста и сл.) (Мијалковски, 2003).

Најбољи пример спремности Жандармерије за одговор на одређене терористичке делатности представљају тактичко показне вежбе које приказују

реалне услове у случају терористичких напада. Последњих година су приказане следеће вежбе:

- Тактичко-показна вежба „Обруч 2020“, током које је демонстрирана тактика поступања здружених полицијских снага у одговору на кризну ситуацију у ноћним условима- терористички напад на јавном месту са масовним убиствима(Влада Републике Србије,2020);
- Тактичко-показна вежба „Гружа 2022“, ова вежба је изведена по теми одбране критичке инфраструктуре од наоружане терористичке групе, у њој су учествовале специјалистичке јединице Жандармерије (ЈПТД и Ронилачка јединица) као и хеликоптерска јединица полицијске управе града Крагујевца (РТС, 2022).

4. Жандармерија у Француској

У склопу француске жандармерије налазило се оружништво за контролу трупа, настало још током Стогодишњег рата (1337-1457). Њихова јурисдикција проширена је на цивилно становништво Декларацијом од 25. јануара 1536. Оружништво 16. фебруара 1791. замењује законом организована и створена - Национална жандармерија, којој бива припојена Републиканска гарда (1849. године), а декретом из 1854. установа је реорганизована. (Ministère de l'intérieur, 2022a).

Оружане снаге мењале су се и у међуратном периоду. За одржавање реда, као појачање бригадама, 1921. створени су мобилни жандармеријски водови и придружени ресорним жандармеријским легијама, а од 1926. називају се Мобилна републиканска гарда. Пуни потенцијал достижу септембра 1927. стварањем аутономних легија.

Током Другог светског рата, жандармерија је била подређена окупатору и Вишијевој влади, па су тако били задужени за депортовања и хапшења. Многи од њих су касније учествовали у ратовима за деколонизацију (Индокина и Северна Африка) (Ministère de l'intérieur, 2022b).

Мобилна жандармерија, иако тада (од 1954.) под називом Покретна републичка стража, а данас Национална интервентна група жандармерије, остала је снага специјализована за одржавање реда. Услед последица догађаја из 1968., наредне године основали су центар за обуку у Сент-Астиру (Ministère de l'intérieur, 2022c).

Данас Жандармерија представља снагу од више од 100.000 мушкараца и жена, активних или резервних, присутних на територији метропола и у иностранству. У оквиру својих међународних акција и одбрамбених мисија, Жандармерија стално распоређује близу 1.200 припадника у иностранству.

4.1 Организација жандармерије у Француској

Жандармерија у Француској има веома сличну територијалну поделу као што је то случај и са административном организацијом. Територијална организација Жандармерије подељена је на 13 региона међу којима се налази и Корзика где жандармерија такође поседује и примењује своје надлежности као и у осталих 12 региона континенталне Француске. На челу сваке територијалне јединице налази се командант рејона који је одговоран за ресорне јединице, мобилне јединице које делују у оквиру његовог реона, и специјализоване јединице (*Police nationale, n.d.*).

Жандармерија у Француској подређена је и Министарству унутрашњих послова и Министарству оружаних снага (Министарство одбране). У зависности од јединице којој припадају и које ће бити наведене у даљем тексту, припадници жандармерије одговорни су једном од два министарства. Од 2002. године Национална жандармерија је примљена у радни однос код министра унутрашњих послова, а од 2009. године је саставни део Министарства унутрашњих послова (*LOI n° 2009-971 du 3 août 2009 relative à la gendarmerie nationale, 2009*).

Национална жандармерија има за циљ да обезбеди јавну безбедност и јавни ред, посебно у руралним и приградским срединама, као и на комуникационим путевима. Доприноси обавештајно-информативној мисији државних органа, борби против тероризма, као и заштити становништва. Учествује у одбрани отаџбине и виших интереса народа, посебно у контроли и безбедности нуклеарног наоружања. Све њене мисије, цивилне и војне, спроводе се широм националне територије, ван ње у складу са међународним обавезама Француске, као и према оружаним снагама. (*LOI n° 2009-971 du 3 août 2009 relative à la gendarmerie nationale, 2009*).

На челу Националне жандармерије налази се генерални директор, ова функција представља највиши чин у оквиру војске који се може добити.

Директор поседује важне функције у оквиру Жандармерије где заједно са Генералним инспекторатом Народне жандармерије доноси одлуке које се тичу предвиђених акција жандармерије, одржавање контакта са грађанима итд. Заједно са министром одбране и министром унутрашњих послова чини председавајуће у оквиру Савета војне службе Жандармерије (Police nationale, n.d.).

У оквиру организацијске поделе постоји више јединица које представљају активни и резервни састав жандармерије. Постоји 13 јединица:

- Генерална управа Народне жандармерије ;
- Генерални инспекторат Народне жандармерије ;
- Ресорна жандармерија ;
- Мобилна жандармерија ;
- Републиканска гарда ;
- Прекоморска жандармерија ;
- Проректор Жандармерије ;
- Специјализоване јединице;
- Национална интервентна група жандармерије ;
- Административне и помоћне организације;
- Организације за обуку особља (Police nationale, n.d.).

Организацију на централном нивоу поред генералног директора чине Генерална управа Народне Жандармерије и Генерални инспекторат Народне жандармерије. Управа у овом случају представља институцију у оквиру Министарства унутрашњих послова, и врши надзор над свим пословима Националне жандармерије. Она такође развија доктрину, распоређује јединице и координише њихово деловање. У оквиру зграде Управе налазе се разне дирекције и управе од којих су најзначајније:

- „Дирекција за операције и запошљавање;
- Управа за војна лица Народне жандармерије ;
- Одељење за подршку и финансије ;
- Служба за набавку, опрему и логистику унутрашње безбедности ;
- Одељење за технологије и информационе системе унутрашње безбедности“ (Police nationale, n.d.).

Исте године 2002. када је Национална жандармерија примљена у Министарство унутрашњих послова успостављен је и Генерални инспекторат Народне жандармерије који има ревизорску улогу, директно је одговоран за надгледање свих прекршаја које су починили припадници Жандармерије. Све жалбе које потичу од екстерних фактора овај инспекторат је дужан да испита и спроведе правне истраге уколико за то постоји одређена потреба.

„Ресорна жандармерија окупља истраживачке јединице националне жандармерије, ресорне ескадриле за безбедност саобраћаја, водове за надзор и интервенције Жандармерије, али и аутономне територијалне бригаде и заједнице бригада“ (Police nationale,n.d.).

Мобилна жандармерија у свом саставу окупља ескадриле, групе и оклопне групе, али и националне хелије. Специфичност мобилне жандармерије јесте та да се она може ангажовати у широком спектру криза, а пре свега је специјализована за одржавање јавног реда и мира. Мобилна жандармеријска ескадрила представља основну јединицу мобилне жандармерије, у виду запошљавања и обуке. Подељена је на пет водова, од којих је један ван ранга намењен за подршку, три маршевна вода и интервентни вод који је задужен за суочавање са најкритичнијим ситуацијама. Мобилне групе жандармерије чине 4 до 10 ескадрила и као такви задужени су за обезбеђивање великих догађаја или приликом великог окупљања људи (друштвени, верски, културни догађаји). Оклопна група мобилне жандармерије сачињена је од 7 оклопних

ескадрила и она чини општу резерву влади која је задужена за гарантовање слободе и безбедности главних државних органа (Ministère de l'intérieur, n.d.).

Национална жандармерија је створила високотехнолошке хелије способне да интервенишу, у својој области надлежности, на целој националној територији. Ове националне хелије су смештене у одељку за оперативну подршку и чине је Национална јединица за посматрање и експлоатацију правних слика, Национална јединица за подршку мобилности и Национална хемијска биолошка радиолошка нуклеарна хелија (Police nationale, n.d.).

Републиканска гарда представља огранак Националне жандармерије и представља суштински елемент за правилно функционисање институција, тако што обезбеђује своје мисије јавне безбедности и формалног представљања. Основне делатности гарде су осигуравање државног војног протокола, обезбеђивање безбедности националних палата и допринос општој јавној безбедности. На један од проблема са Републиканском гардом, који се тиче њихових средстава, указао је Ревизорски суд који сматра да би „смањење“ средстава „било могуће“ јер „мисије Гарде више одговарају на циљеве престижа него на безбедносне потребе“. (Le point, 2013)

„У оквиру Жандармерије постоје и специјализоване јединице које пролазе специјалне обуке за обављање следећих послова:

- Поморска жандармерија: ово је оперативна снага која гарантује суверенитет Француске на мору. Она обавља националну одбрану, поморску полицију и мисије правосудне полиције. Под надлежношћу начелника морнаричког штаба, интервенише на обали копнене Француске и у иностранству, али и на осетљивим тачкама у националној морнарици и у главним цивилним лукама.
- Ваздушна жандармерија, контролише базе и установе Ваздухопловства. Испуњава мисије административне полиције, војне и правосудне полиције у

базама, инсталацијама у оквиру ваздухопловних снага у континенталној Француској, и иностранству.

- Жандармерија ваздушног саобраћаја : у служби је генералног директора цивилног ваздухопловства. Обавља безбедносне, правосудне полицијске и обавештајне мисије у резервисаним зонама аеродрома.
- Жандармерија наоружања надгледа установе под Генералном делегацијом за наоружање.
- Жандармерија за безбедност нуклеарног наоружања: њена улога је да обезбеди контролу владе, као и безбедност нуклеарног оружја. Она је у надлежности министра одбране“ (Police nationale, n.d.).

Жандармеријска резерва у Француској је врло богата и чини је 45% радне снаге војне резерве у Француској. Чине је оперативна и грађанска резерва. Оперативну резерву чине бивши жандарми или активни војници, млади студенти или професионалци који желе да посвете време служењу својим суграђанима, специјалисти регрутовани због својих вештина, резервисти имају јединствено и корисно искуство у жандармерији. „У оперативној резерви Жандармерије на дан 31.12.2021. има:

- 31.500 оперативних резервиста првог нивоа, што одговара добровољцима који су потписали обавезу служења у резервном саставу на период од једне до пет година;
- 28.504 оперативних резервиста другог нивоа, што одговара пензионисаним жандармима који подлежу обавези опозива на 5 година;
- и 120 специјалиста оперативних резервиста.

Што се тиче грађанске резерве њу сачињава 1300 припадника који имају рок службе од три године са могућношћу обнављања“ (Ministère de l'intérieur, 2022d).

4.2 Надлежности жандармерије у Француској

Жандармерија у Француској доступна је својим грађанима у сваком тренутку, 24 сата дневно, 365 дана у години и у стању је да реагује на све кризе са којима се друштво и држава сусрећу и прилагођава се свакој ситуацији. У Француској жандармерији надлежности су подељене у оквиру две целине и три мисије.

Прву целину чине мисије јавне безбедности у чију призму спадају две мисије, мисије јавног реда и опште мисије јавне безбедности. Војна организација националне жандармерије заснива се на интегрисаној команди, од основне јединице (мобилна жандармерија и ресорна жандармерија) до генералног руководства, што јој омогућава да заузме трајни оперативни став, гарантује одзивност и јак капацитет. за мобилизацију. Суочена са изненадношћу криза, она може да се прилагоди различитим ситуацијама захваљујући својој способности маневрисања и промене држања. Да би то урадио, брзо регруписује формиране јединице, има формације које се могу пројектовати било где и у било које време и примењује ресурсе командовања и подршке. Национална жандармерија се тако намеће као главни играч у управљању кризама. Мисија одржавања јавног реда пре свега је додељена мобилној жандармерији, она је задужена и специјализована за одржавање реда и спречавање кривичних дела. Мобилност као једна од најважнијих одлика ове службе представља елемент који се највише негује и контролише од стране надређених лица, и у складу са тим у периоду на сваке две до три године долази до „освежавања“ у центру за обуку Жандармерије како би се професионализам задржао на највишем нивоу (Ministère de l'intérieur, 2022e).

За разлику од мисија јавног реда, мисије опште јавне безбедности се разликују према томе што у оквиру ње Жандармерија обезбеђује безбедност људи, имовине, учествују у обавештајним пословима, пружају помоћ особама итд. Ресорна жандармерија је превасходно задужена за ове послове и у њеном је

циљу да буде у што ближем контакту са становништвом како би задржала контролу у свом реону који покрива. Како жандармерија интервенише углавном у приградским и руралним подручјима (на селу), она има привилегован контакт са становништвом и игра улогу локалне полиције (Ministère de l'intérieur, 2022e).

Другу целину и трећу преосталу мисију чине правосудне мисије које чине око 40% дневних активности жандармерије. Под правосудне мисије спадају тражење кршења кривичног закона, њихово евидентирање и прикупљање доказа и трагова за проналажење починилаца кривичних дела и злочина. Ову мисију спроводе и територијалне бригаде и специјализоване јединице, ресорне обавештајне и правосудне истражне бригаде, централне канцеларије и регионалне интервентне групе . Правосудни центар националне жандармерије такође пружа своју експертизу за подршку теренским агентима. Мисија правосудне полиције Жандармерије, као и кривичне истраге, одвијају се у Француској и иностранству. Ова мисија се одвија под надлежношћу и надзором тужиоца, а за њу су одговорне француске војске када су у акцији ван Француске. Што се тиче борбе против тероризма, која је такође једна од мисија правосудне полиције коју спроводи жандармерија, њоме координира Канцеларија за борбу против тероризма (БЛАТ) (Police nationale, n.d.).

„Не доводећи у питање надлежности судске власти за вршење својих правосудних задатака, Национална жандармерија је под надлежношћу министра унутрашњих послова, одговорног за њену организацију, управљање, припрему за запошљавање и војну инфраструктуру коју потребе. За извршавање својих војних мисија, посебно када учествује у операцијама оружаних снага ван државне територије, Национална жандармерија је под надлежношћу министра одбране“ (LOI n° 2009-971 du 3 août 2009 relative à la gendarmerie nationale, 2009).

4.3 Жандармерија у рату и приликом других претњи безбедности у Француској

Историјска мисија Жандармерије у Француској подразумева надгледање граница и њихов надзор. Кроз богату историју Француске и њене жандармерије видимо да од њеног оснивања 1791. година, она је учествовала у многим ратовима и у већини њих чинила превагу, како у оним у даљој прошлости тако и у дешавањима у 20ом веку после два светска рата (интервенција у Алжиру).

С обзиром на новонасталу ситуацију у Украјини, и тамошњи рат и учествовање француске Жандармерије у том сукобу отворена су нова питања која су се нашао пред француском скупштином. У скупштини је вођена реч да би се у случају сукоба француске јединице вероватно могле наћи изван својих граница како би водиле борбе са непријатељским снагама (Lagneau, 2022).

Како се наводи у извештају, заменик генерал-мајора Националне жандармерије, генерал Оливије Ким, тада је оценио да је такође неопходно „развијати интероперабилност између војске и Жандармерије како би сви знали шта други раде“. Садашњи генерал Националне жандармерије Кристијан Родригез рекао је да рат у Украјини поново поставља питање оперативне одбране територије и навео да ће Француска до краја године унапредити своја оклопна возила и хеликоптере. (Lagneau, 2022.)

Национална жандармерија је осмишљена, истини за вољу, као јавна снага са војним статусом чија је искључива мисија да обезбеди одржавање јавног реда. Поред тога, мора се подвући и значајна улога жандармерије у међународним мировним операцијама којим управљају Уједињене нације, НАТО или Европска унија (Gohin, 2005).

Француска је држава која је у скоријој прошлости тачније 2015. године имала сусрет са терористичким нападом, ојачала је своје интервентне јединице жандармерије и националне полиције. Јединица за борбу против тероризма

основана 1974. године, Национална интервентна група Жандармерије (у даљем тексту: ГИГН) је редовно укључен, посебно у областима интервенције и људског и техничког прикупљања обавештајних података у циљу или у сврху акције, као подршка јединицама територијалне безбедности. јавна или судска полиција. Високо специјализована јединица у оквиру полицијских снага са војним статусом, ГИГН је на раскрсници. Нудећи неопходну аутономију у решавању свакодневних криза, ангажован на националној територији иу иностранству у борби против тероризма, интероперабилан са специјалним снагама војски, ГИГН омогућава властима да имају јединствен алат, оба интегрисана. и интеграбилни. Јачањем специфичности овог опробаног модела, држава себи даје средства да одржи капацитет избора у својим политичким опцијама и могућностима њихове имплементације. (Vonneau, 2017)

5. Сличности и разлике између жандармерије у Србији и жандармерије у Француској

Као главно питање овог рада како је речено и у уводу јесте које су сличности а које разлике између жандармерије у Француској и Србији. С обзиром на досадашње информације које се тичу организације, надлежности и других елемената уочено је неколико сличности односно разлика између ове две жандармерије.

Пре свега постоји сличност која се тиче територијалне организације између ове две жандармерије, у Француској је Жандармерија подељена територијално на 12 метрополских јединица а уз њих и Корзику, док је случај са Србијом да имамо 4 самостална елемента који се налазе у Београду, Новом Саду, Нишу и Крагујевцу и своје послове по принципу месне надлежности. У оба случаја уколико дође до потребе за било какав вид асистенције у другом жандармеријском реону одређени одреди пристижу у помоћ својим јединицама на другој месној територији.

Жандармерија у Француској поседује доста сложенију и комплекснију организацију у односу на Жандармерију у Србији. Као главни пример у оквиру тога јесте постојање Републиканске гарде, великог броја специјалних јединица задужених за вазудхопловство, наоружање, нуклеарно оружје. Такође у оквиру Француске жандармерије постоје корпуси и одељења која се баве административно-техничким пословима, међу којима се истиче корпус техничке и административне подршке Народне жандармерије који од скоро представља веома важну јединку у целом жандармеријском ланцу у Француској и прописани су посебни услови за пријем у овај корпус. (Arrêté du 25 mars 2021 modifiant l'arrêté du 8 avril 2019 relatif au recrutement des sous-officiers du corps de soutien technique et administratif de la gendarmerie nationale, 2019)

Ситуација у Србији која се тиче саме организације је доста другачија с обзиром на постојање само 3 одреда у оквиру целе Жандармерије, где итекако постоји простора за проширење и специјализовање жандарма у посебне мање целине за случај настајања кризних ситуација које ни полицији ни посебни одреди Жандармерије неће моћи да реше на најбржи и најефективнији начин.

Једна од разлика између жандармерија у Србији и Француској јесте да се српска жандармерија као и њени припадници воде као запослени у Министарству унутрашњих послова, док се у Француској жандарми задржавају свој војни статус, али су припојени Министарству унутрашњих послова заједно са националном полицијом.

6. Закључак

Војска и полиција у свакој држави на свету представљају сегменте спољашње и унутрашње безбедности који штите државу од разних претњи које долазе са свих страна. Управо те претње (тероризам, организовани криминал, сепаратистичке претње) чији спектар се у 21. веку значајно проширио представљају неке од највећих претњи по државу. У складу са тим државама је потребна одређена јединица које ће бити способна за брзо деловање у таквим ситуацијама. Ту јединицу представља Жандармерија.

У зависности од државе до државе, жандармерија негде спада под окриље Министарства унутрашњих послова, а негде је у саставу Министарства одбране, стога ову јединицу према студијама које смо спровели у овом раду и истраживању како је њена структура регулисана у Србији и Француској можемо назвати „хибридном“. Њена организација, надлежности, а посебно улоге у оквиру ратних или ванредних стања су променљиве и управо због тога јој можемо доделити овакав епитет.

Жандармерија, може се рећи да представља „унутрашњу војску“ због своје способности да реагује на одређене кризне ситуације уколико до њих дође. Полиција због своје опреме и организације није способна да брзо реагује у таквим ситуацијама, па због тога жандармерија преузима одговорност и у складу са својим задацима и овлашћењима бива ангажована. Она такође обавља класичне полицијске задатке, али такође има одређена ангажовања са војним прерогативима.

На крају овог рада и студије рекли бисмо да су жандармерија у Србији и Француској сличне по одређеним питањима, као што су територијална организација и припадност запослених у оквиру Министарства унутрашњих послова. Али управо та разлика која је детаљније објашњена у наслову Сличности и разлике између Жандармерије у Србији и Жандармерије у

Француској, је она о којој се детаљније може причати и закључити одређене поуке из француског модела жандармерије.

Широка и богата организација Жандармерије у Француској може се окарактерисати као бриљантна. Специјалне јединице, засебна Републиканска гарда која поседује одређене протоколарне послове, затим Мобилна жандармерија само су неке од организационих целина у оквиру жандармерије. Пре свега треба напоменути да је Француска држава која броји скоро 70 милиона становника и да ова организација и приличи оваквој држави са оволиким бројем становника.

Са друге стране имамо Србију са десет пута мање становника и са много мањом организационом структуром жандармерије. Без обзира на ово поређење и нерална очекивања да жандармерија у Србији буде налик оној у Француској, јер пре свега то није ни потребно, навели бисмо проширење жандармеријске структуре на територији Србије у складу са данашњим претњама безбедности.

Сукоб у Украјини, константни немири и политичке препирке око Косова и Метохије представљају теме без којих не може проћи ниједан дан, нити једна седница Савета за националну безбедност последњих месеци. С обзиром на ове и многе друге претње сматрамо да би ресурси који су намењени за сектор безбедности, односно макар један њихов део био потребан како би се развиле још неке јединице у оквиру Жандармерије. Ситуација на српској територији, и територији блиској Србији је веома озбиљна и њеном ескалацијом врло лако је могуће проглашење ратног или ванредног стања.

Управо због тога сматрамо да би Жандармерија тада предствала јединицу од посебног значаја у случају сукоба. Оно што је већ речено да она представља ту „хибридну јединицу“, је управо то што доноси превагу у данашњим сукобима, били они између две државе, против тероризма итд.

Стога, мали допринос и развитак Жандармерије би веома значио у случају наведених ситуација, али и без њих богатија структура и бројност специјализованог особља никоме не би шкодио, већ би Жандармерија као таква била све већи гарант унутрашњој безбедности.

7. Литература

- Arrêté du 25 mars 2021 modifiant l'arrêté du 8 avril 2019 relatif au recrutement des sous-officiers du corps de soutien technique et administratif de la gendarmerie nationale (2019). JORF n°0077 du 31 mars 2021, Texte n° 16. Приступљено дана 10.09.2022. на: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000043306095>
- Bonneau, H. (2017). Le GIGN, unité militaire des forces spéciales du ministère de l'Intérieur. L'engagement des forces sur le territoire national, 796(1), 53-56.
- Gohin, O.(2005). CONTRIBUTION À L'ÉTUDE DU DROIT DE LA GENDARMERIE EN TEMPS DE GUERRE; GENDARMERIE, LES GENDARMES ET LA GUERRE, 145-154.
- Lagneau. L. (2022). „L'engagement de haute intensité concerne aussi la Gendarmerie nationale“. Приступљено дана 12.09.2022. на <http://www.opex360.com/2022/08/10/lengagement-de-haute-intensite-concerne-aussi-la-gendarmerie-nationale/>
- Le point (2022). „La Garde républicaine dans le collimateur de la Cour des comptes“ *Le point* Приступљено дана 09.09 на: https://www.lepoint-fr.translate.google.com/societe/la-garde-republicaine-dans-le-collimateur-de-la-cour-des-comptes-07-05-2013-1664360_23.php?x_tr_sl=fr&x_tr_tl=sr&x_tr_hl=sr-Latn&x_tr_pto=sc
- LOI n° 2009-971 du 3 août 2009 relative à la gendarmerie nationale (2009). JORF n°0180 du 6 août 2009, Texte n° 3. Приступљено дана 09.09.2022. на: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000020954146/>
- Ministère de l'intérieur (2022a). „La gendarmerie, héritière des maréchaussées“. Приступљено дана 02.09.2022. на: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/notre-institution/notre-histoire/la-gendarmerie-de-sa-naissance-a-aujourd-hui/la-gendarmerie-heritiere-des-marechaussees>
- Ministère de l'intérieur (2022b). „Pendant l'Occupation“. Приступљено дана 02.09.2022. на: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/notre-institution/notre-histoire/la-gendarmerie-de-sa-naissance-a-aujourd-hui/pendant-l-occupation>

Ministère de l'intérieur (2022c). „La gendarmerie mobile“. Приступљено дана 02.09.2022.

на: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/notre-institution/notre-histoire/la-gendarmerie-de-sa-naissance-a-aujourd-hui/la-gendarmerie-mobile>

Ministère de l'intérieur (2022d). „Réserve gendarmerie“. Приступљено дана 04.09.2022. на:

<https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/notre-institution/generalites/nos-effectifs/reserve-gendarmerie>

Ministère de l'intérieur (2022f). „La sécurité publique générale“. Приступљено дана 05.09.2022. на:

<https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/notre-institution/generalites/nos-missions/securite-publique/la-securite-publique-generale>

Ministère de l'intérieur (2022e). „Ordre public : sécuriser et maintenir l'ordre“.

Приступљено дана 05.09.2022. на: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/notre-institution/generalites/nos-missions/securite-publique/ordre-public-securiser-et-maintenir-l-ordre>

Police nationale (2022.) „La Gendarmerie Nationale : histoire, missions, effectifs, recrutement“. Приступљено дана 03.09.2022.: <https://www.police-nationale.net/gendarmerie/>

Браковић, Ж., & Радовић, Т. (2011). Жандармерија у Србији (кроз законе и друге прописе). Криминалистичко полицијска академија Београд: Београд: Обележја, 2011 (Београд: Тито штампа).

Влада републике Србије, (2020). „Успешно изведена антитерористичка тактичко-показна вежба „Обруч 2020“. *Влада републике Србије*. Приступљено дана 26.09.2022. на <https://www.srbija.gov.rs/vest/498970/uspesno-izvedena-antiteroristicka-takticko-pokazna-vezba-obruc-2020.php>

Војна енциклопедија, (1975), вол 10, Београд,

Закон о националној жандармерији (2009.) „LOI n° 2009-971 du 3 août 2009 relative à la gendarmerie nationale“. Преузето дана 05.09.2022. са:

<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000020954146/>

Закон о полицији. (2005). *Службени гласник*, бр.101/2005. Приступљено дана 25.08.2022.

на: <http://bazapropisa.net/sr/zakonodavstvo/zakoni/8037-zakon-o-policiji.html>

Закон о полицији. (2016). *Службени гласник Републике Србије*, бр.6/2016, 24/2018 и 87/2018.

Мијалковски, М. (2003). Тероризам и противтерористичка борба. Београд: ВИЗ.

Министарство унутрашњих послова (2020.) (Жандармерија) Приступљено дана 23.08.2022. на Министарству унутрашњих послова Републике Србије:

http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdp/Zandarmerija/lut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zi_S19zQzdDYy83X3MjAwczbXN3X3dTYwNTA30w8EKDHAARwP9KPz6vQgpALrAqMjX2TddP6ogsSRDNzMvLV8_IioxLyWxKDe1KDMrEeiGKFRTLDzd3YcmGBh6BnibGRo4GaArcDdzBVoTaG7p4u1qYWzhAVOAx8FuRFVPmnBnumOiooAGqZERQ!!/dz/d5/L0IDUmlTUSEhL3dHa0FKRnNBLzROV3FpQSEhL3NyX1JTXyNMYXRu/

Павловић, Р. (2017). Улога жандармерије у отклањању последица терористичких аката: Специјалистички рад. Београд: Факултет безбедности. Преузето дана 24.08.2022. са: <https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/bib/512913589>

Радио Телевизија Србије (РТС), (2022). „Pokazno-taktička vežba "Gruža 2022" – policija neutralisala teroriste koji su zauzeli branu“. *Радио телевизија Србије*. Приступљено дана 26.09.2022. на

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4895471/gruza-2022-mup-pokazna-vezba-policija-teroristi.html>

Уредба о специјалној и посебним јединицама полиције. (2019). *Службени гласник*, бр. 47/2018-27, 59/2018-3, 91/2018-40, 29/2019-6, 69/2019-5, 66/23020-10, 78/2020-3, 102/2020-5, 113/2020-7, 133/2020-3, 146/2020-4, 149/2020-290, 60/2021-4, 83/2021-8, 125/2021-14, 67/2022-9, 83/2022-7. Преузето са: <http://www.pravno-informacionisistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2018/47/1>

ИЗЈАВА О АКАДЕМСКОЈ ЧЕСТИТОСТИ

Изјављујем да сам у приложеном раду поштовао/ла сва правила о академској честитости.

Овај писани рад резултат је искључиво мог личног рада, темељи се на мојим истражијањима и ослања се на наведену литературу.

У Београду, дана _____ године.

Потпис студента:

_____